

Estók István:¹

A Keleti Baráti Kör

Napjainkban már egyre több hiteles beszámoló, forrásanyag és előadás lát napvilágot az első- és második világháborút követő magyarországi és határon túli, a református egyházakat érintő eseményekről. Ezek a nehéz évek, nem csak az elvesztett háborúk gyászát, vagy a csehszlovák, majd a szovjet típusú totális diktatúra kiépülését hozták magukkal, hanem e kettő sodrában kirajzolódott, egy, az egész nemzetre kiterjedő ébredési mozgalom is. Az anyaországhoz való visszatérés öröme rövid ideig megtapasztaló kárpátaljai egyházközösségek életében hamarosan újabb gyökeres változások álltak be. Ezen időszak református egyházat érintő kárpátaljai vetületéről számol be Horkay Barna egykori ugocsai református lelkész, későbbi esperes, és volt gulág elítélt, önéletrajzi beszámolója, melynek címe: Keleti Baráti Kör - képek a kárpátaljai ébredésből.

Az 1998-ban megjelent mű bemutatását az is indokolja, hogy csak korlátozott számban jelent meg, és a mai generációk számára szinte teljességgel ismeretlen.

Az írott anyagon érezhető a töredezett mivolt, bár láthatóan szerkesztett kiadás. A szerző szerénységét jelzi, hogy saját fogságát a 220 oldalt meghaladó műben alig 50 oldalon keresztül mondja el. Bővebben ír a kárpátaljai ébredésről. Én is ezt a mintát fogom követni. A mű, két nagy részre tagolható:

- 1.) A Baráti Kör létrejötte, élete és betiltása;
- 2.) A fogság évei, a hazatérés, újrakezdés. A fejezetek tartalmát lényegileg foglalom össze. Ezt rövid összegzéssel kívánom lezárni.

A Keleti Baráti Kör

A Baráti Kör létrejötte, élete és betiltása

Bevezetőjében Dr. Bütösi József, a Debreceni Református Teológiai Akadémia missziológiai tanszékének professzora, az ébredésről szólva kiemeli: „a Szentháromság Isten rendkívüli munkája, melyeket a Szentírás ilyen kifejezésekkel jellemez: „a meglátogatás ideje”... Az egyháztörténelem sok példát szolgáltat erre, s a magyar református egyházat sem hagyta ki a kegyelmes Isten e csodából.”²

Horkay Barna 1933. október 6-án kezdi szolgálatát segédlelkész-ként Munkácson. Maga is részt vett a Baráti Kör munkájában, s így mind az akkori helyzetet, mind a mozgalom szereplőit személyesen ismerte.”³ A továbbiakban az ébredés terjedésének párhuzamát a XVI. és a XX. század ébredésének ívét, a nehéz időkben bekövetkezett Istenkeresés, és az elnyomotti sors mivoltában találja meg. Ebben az értelemben nevezi őket „modern gályarabok”-nak. Felhívja továbbá a figyelmet, hogy az ébredés mártíromságát sok esetben a hivatalos egyház is elősegítette. A szerző magát és társait nevezi gályarabnak és mártírnak, jelezve, a megpróbáltatásokra tudatosan készültek, ezt vállalták hitükért.⁴ A miértek tekintetében dr. Török István válszát idézi „Ami az egyházat illeti, már az zavarzni szokta hivatalosait, hogy az efféle mozgalom felráz és ébreszt. A hagyományokban szundikálókat ugyanis könnyebb kormányozni, akár hatalmi szóval, mint a megébredteket, a lelki igényeket támasztókat, a sohasem nyugvó, a pusztá létükben kritikát jelentő újítókat...”⁵

Kronológiailag 1924-ig megy vissza, amikor Szabó Béla, az ébredés úttörője, megkezdte munkáját Kárpátalján, de nem fejezi be 1947 szeptemberével, amikor az Állami Vallásügyi Hivatal meghatalmazottja közli, hogy megszüntették, betiltották a Baráti Kört. Végül kifejezi háláját a 88 évesen is aktív Horkay Barna életéért. A továbbiakban már az emlékirás fejezetei veszik át a szót.

² Keleti Baráti Kör - képek a kárpátaljai ébredésről. 3. p.

³ Keleti Baráti Kör - képek a kárpátaljai ébredésről. 4. p.

⁴ Kiemelés tőlem.

⁵ U.o.

¹ Estók István, református lelképásztor, a Selye J. Egyetem Református Teológiai Kara doktorandusza. E-mail: estokistvan123@gmail.com

A református egyház helyzete Kárpátalján az első világháború után

Az 1920. június 4-én megkötött békediktátum értelmében létrejött Csehszlovák Köztársaság bekebelezi Kárpátalját, amely így Ruszinszkó néven, Szlovenszkó, Morvaország és Csehország politikai autonóm tartományaival alkotott egy új országot. Ennek értelmében a Kárpátaljai Református Egyháznak is meg kellett alakulnia, leválva ezzel a Magyarországról. A történelmi határok átalakultak. A Tiszáninneni Egyházkerület Ungi-, a Tiszántúli Egyházkerület Beregi- és a Máramaros-Ugocsei egyházmegye egybeszervezésével jön létre az önálló egyházkerület. Első püspöke a beregi egyházmegye esperese és munkácsi lelkipásztor, Bertók Béla.

Az első világháborút követő, Szabó Aladár indította ébredési mozgalom, átcsap Kárpátaljára is. Megújul a belmisszió. Motorja a Kárpátaljai egyházkerület missziói előadója, és huszti lelkipásztor Szabó Béla volt. 1923-ban tért haza németországi, berlini és hamburgi szolgálatából. A nyugati missziós tapasztalatokat itthon kamatoztatta. Beiktatója, Bácsy Gyula, aki egykor a budapesti Bethesda kórház lelkésze volt, akkor a feketepataki gyülekezetben szolgált. Az ő munkájának köszönhetően jött létre a beretkei, majd a munkácsi árvaház. Mindkettőnél igazgatóként működött közre.

A fiatal missziói előadó ösztönző hatása magával ragadja a kollegákat is. Sorra alakulnak a leánykörök, megindulnak az ifjúsági körök, még az asszonykörök is. A templomjárók nagy része is asszony. A helyi lelkipásztorok és feleségeik szervezik a vasárnapi iskolákat és lányköröket. Nem volt ritka, hogy a tanárok is kivették a részüket a közösségszervezésből. Megindulnak az egész napos megyei, kerületi konferenciák. Később évente egyszer az egész Köztársaság területére kiterjedő meghívással, más-más helyen országos konferenciák is. Ezeket Pozsonytól – Técsőig több ezer fiatal gyűlt össze. Az első országos konferencia 1927-ben volt Nagyszőlősen, az utolsó 1937-ben ugyancsak Nagyszőlősen.⁶ Az 1932-es konferencián már dr. Karácsony Sándor és Dobos Károly evangélista is részt vettek, mint külföl-

⁶ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 10. p.

diek. Mivel a cenzúra miatt nem hangozhatott el előadás, hát hosszabb hozzászólást tartottak.

Szabó Bélának köszönhető az 1935-ben megjelent „Hiszem és valom” ifjúsági káté, amelynek a Heildelbergi Káté az alapja, azonban bővítetté már a belmisszió kérdéseit tartalmazza. Országos használatnak örvendett. Nem is volt más használatban az oroszok bejöveteleig. Azt követően nem csak a kátét tiltották, hanem a konfirmációt is.

Az ébredési időszakban a hivatalos egyház is mellé áll a belmisszióknak. A Bereg megyei esperes-jelöltnek már ígéretet kellett tennie, hogy megválasztása alkalmával, elősegíti ezt a munkát.⁷ Bertók Béla, kárpátaljai püspök maga is aktív szerepet vállalt benne. Nevéhez fűződik a beregszászi Kálvin nyomda létrehozása. Szeretet néven maga szerkesztette gyülekezeti havonta megjelenő lapot. Évente nyomtatta a Szeretet Naptár nevű kiadványt. Gondoskodott a feltöltődésről, hiszen Zánykán, az Észak-keleti Kárpátokban egy kezdetleges fürdőhelyet bérelt. Itt tartanak majd később konferenciákat is, de nyaralásra is alkalmas a hely.

1933-1934 között Horkay Barna a közeli Munkácson segédlelkész. Elmondása szerint a Cseh állam nem avatkozott bele az egyházi ügyekbe, amennyiben az egyház is tiszteletben tartotta az állami rendelkezéseket.

Molnár Mária misszionárius látogatása

1935 őszén nagy esemény volt Molnár Mária misszionárius kárpátaljai látogatása. A főbb állomások Ungvár, Munkács, Beregszász, Tiszaújlak, Nagyszőlős, Tekeháza, Királyháza, Huszt, Visk és Técső. Tiszaújlak – Técső útvonalon, mint házigazda, a szerző volt a kísérője. „Felejtethetetlen napok voltak” – írja. Egyszer megkérdeztem tőle, hogy miért nem hozta magával a bennszülött, de már hívó Lomon Józsefet, aki helyettese volt? „Mert nem akarom, hogy kiábránduljon, a magyarországi keresztyénekből” – felelte.⁸

⁷ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 11. p.

⁸ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 12. p.

Atzél-Perényi Szeretet Árvaház

Atzél Lászlóné, született báró Perényi Lujza, a történelmi nemesi család közvetlen leszármazottja, 1935-ben a nagyszülősi gyülekezetnek ajándékozott 29 katasztrális hold (16,7 ha) földdel két ingatlant, felekezetközi árvaház létesítése céljából. Férje, a néhai Atzél László református tanfelügyelő, sokat fáradozott Ugocsa vármegye nevelésügyének érdekében. A katolikus hitvestárs így kívánta férje emlékét megőrizni. Atzél-Perényi Szeretet Árvaház néven még azon év október 6-án avatta fel Bertók Béla püspök. Első vezetője özv. Kovács Jánosné nagyszülősi tanítónő. A nagyszülősi asszonykör járt részükre gyűjteni, mivel a Máramaros-ugocsai egyházmegye önkéntes adományival vállalta a fenntartást. A szekérrel összegyűjtött természetbeni adományok és pénzbeli felajánlások mindig elegendőnek bizonyultak. A kezdeti 8 fő, később 20 gyerekre bővült. Oktatásban a közeli városi iskolában részesültek. A folyamatos igény miatt további szárnyal bővítették az intézményt. Így már 30 gyereknek volt férőhely. 1939-1944 között tervben volt egy állami szórvány iskola megépítése is, amit a második világháború meghiúsít.

A püspök úr közbenjárására 1936 megalakul a KARSE⁹, a Kárpátaljai Segítő Egyesület. A munkácsi és a nagyszülősi árvaházak megsegítése, egyike volta a kitűzött céljai közül. Az lapító tagok 500 cseh koronát, a rendes tagok évi 12 koronát, a támogatók, évi 6 koronát fizetett. Mint külön alap kívánta erősíteni a belmissziót.

Ez idő tájt inkább beszélhetünk társadalmi közösségsszervezésről, népmozgalomról, mint ébredési hullámról. A lelkipásztorok többsége nem hivatásnak, inkább foglalkozásnak tekintette a papi tisztelet...

Döntő fordulat

Tóth Kálmánt, komáromi segédlelkészt, Feketeardóba, a Máramaros-ugocsai egyházmegyébe, 1935 decemberében lelkésznek választják meg. Komárom környékén már elindult az ébredés. Köz-

⁹ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 14. p.

pontja a kiskoszmályi árvaház volt, Nehézy Károly, kisújfalui lelkész vezetésével. Diakónusok és diakonisszák kerülnek ki keze alól. Vezetésével, a Timótheus Szövetség az átadott életű fiúkat, a Tábitha Szövetség a lányokat tömörítette. Hajnal címen (későbbi neve Kiskoszmály) bel- és külmissziói havi lapot szerkeszt. A misszió főközpontjának a Komáromban önerőből megépített Timótheus palota szolgált.¹⁰ Itt tömörültek baráti körbe a misszió iránt elkötelezett lelkészek.

A Keleti Baráti kör megalakulása

Ebből, a Nehézy vezette közösségből, nyugatról keletre érkezett Tóth Kálmán. Rábeszélésére Simon Zsigmond, beregi missziói előadó és asztélyi lelkész, és Szabó Béla a Máramaros-ugocsai belmissziói előadó és huszti lelkész, részt vesznek a Komáromban rendezett Timótheus konferencián. A Nehézyvel való találkozás döntőnek bizonyult. „Megtérve, új emberként értek haza”.¹¹ Huszton missziós konferenciát hívtak össze, ahol nem kis ellenállást váltottak ki bizonyágtételükkel. Szabó Béla azonban, minden őszinte keresztyén életre vágyót bátorított, hogy a komáromi, Nyugati Baráti Kör mintájára, minden hónapban gyűljenek össze. Dr. Sárkány Lajos meghívására Királyháza volt a következő állomás október első szerdáján, ahol meg is alakult a Kárpátaljai Baráti Kör.

Megtérésem

A szerző elmondja, hogy lelkési családból származott. Mivel azonban keresztapja, aki magas katonai beosztásnak örvendett, gyermektelen volt, fogadott fia gyanánt belőle kívánt tisztelet faragni a Ludovikában. Azonban valami közbejött. Kémkedési botrány tört ki egy felvidéki diák miatt. A befolyás csődöt mondott, mivel Kistárkány, a szülőfalu, megszállt terület volt. Így teljesülhetett szíve vágya

¹⁰ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 15. p.

¹¹ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 17. p.

és 1927-ben Sárospatakra ment lelkészi pályára. A tanítóképzőbe is beiratkozik. Itt 1931-ben, az öreg Rákóczi György bibliáját látva, maga is rendszeres olvasója lett a bibliának. Ezen év június 21-én megkapta a palástját, lelkészsképesítő vizsgát tett. Vallástanár helyettesként tanít az Akadémián. Édesapja, egykori pataki iskolatársa, Bertók Béla püspök, veszi maga mellé segédlelkésznek Mukácsra. Innen választják meg lelkésznek 1935-ben Nagyszőlősrre. Itt csatlakozik a Baráti Körhöz. Hamarosan kialakul az alkalmak leckéje is: „Bibliából egy rész, vagy részlet, egy zsoltár, egy Halleluja ének, a Heildelbergi Kátéból 2-3 kérdés szó szerinti megtanulása. Kálvin Intitúciójának egy fejezetének ismertetése más-más lelkipásztor által.”¹² Könyv nélkül is tudni kell! – vallották.

Szabó Béla magyarázta az Intitúció soron következő fejezetét. A bűnösnek, nem a tisztának szól a kegyelem – magyarázta. Ez az üzenet szíven találta Horkay Barnát. Ez történt 1936. november első szerdáján.¹³

A tűz terjed

Bár a püspök személyes látogatása után helyeselte az összejegyzéseket, voltak, akik szektásságot láttak benne. Megindul a cseléd miszsió, igaz, nem mindenütt támogatják. A fiukkal nehezebb a munka. „Akié az ifjúság, azé a jövő!” – ez volt jelszavuk.¹⁴

A Baráti Kör tagjai tizedüket rendszeresen befizették a pénztárukba. Simon Zsigmond kezelésében segélyező támogatásokra használják fel.

1936 végén, 7 résztvevővel indult Huszton az első Bibliaiskola. Szabó Béla mellett, Rebeka testvér – Nehézy diakonisszája – vezetésével, aki fél évig maradt. Célja, a gyülekezeti önkéntes munkásképzés volt.¹⁵

¹² Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 23. p.

¹³ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 24. p.

¹⁴ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 25. p.

¹⁵ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 26. p.

Karácsony Sándor csodálatos gyógyulása

1937 júliusában, Karácsony Sándor vezetésével, Bótrágyon, 15 fiúval egyhetes ifjúsági konferenciára került sor. Ez volt az első Bereg megyében. Itt számolt be arról, hogyan gyógyította meg Isten. A háborúból fertőzés miatt tolókcocsiban jött haza. Tanárként dolgozott tovább. Egy ifjúsági bibliaórán arról tanított, hogy Istennek minden lehetséges és felkelt a tolószékből.¹⁶ Ezt követően Zánykán lánykonferencia volt Balla István bótrágyi lelkész vezetésével.

Ezen a nyáron hívják meg Kárpátaljára a Magyarországon vendégszolgált Stewart Jakab futballistából lett skót prédikátort, ám vízum-nehezégek miatt ez meghiúsul.

A külmisszió támogatására, a Molnár Mária Misszió részére egy mázsás csomagot sikerült gyűjtésből küldeni.¹⁷ A következő alkalommal a Keleti- és a Nyugati Baráti Kör össze fogásában Pozsonyból a kisgyőkei Egry Ferenc¹⁸ műhelyében készült harangot sikerült postázni.

Isten békessége a kiutasításban is

1938 februárjában Hitler bekebelezte Ausztriát. Eduárd Beneš cseh államfő elrendeli az általános mozgósítást. A szerző is bevonult Ungvárra, majd Kassára vezényelték. A novemberi első bécsi döntés Magyarországhoz csatolta a magyar többségű kárpátaljai területeket. Az így kettészakított területen, a ruszinoknak autonóm köztársaságot ígértek a cseh előjárók.¹⁹ Miniszterelnöke, egy volt görög katolikus pap, Vlosin Ágoston. A születési hely szerint megkezdődtek a kiutasítások. Aki felszabadult településen született, annak oda kellett mennie. Így került Nagyszőlősről Tarpára, majd a jogszabályok megváltozásával újra vissza, Kárpátaljára.

¹⁶ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 27. p.

¹⁷ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 28. p.

¹⁸ A kisgyőkei Egry Ferenc kárpátaljai harangöntő. Műhelye a szovjetek bevonulásáig működött.

¹⁹ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 30. p.

A tarpai szolgálat

A soron következő fejezet ezt az időszakot írja le. A tarpai két és fél hónap alatt megtért egy zsidó házaspár. 1939. március 15-én egész Kárpátalja Magyarországhoz kerül.

Miniszterelnöki kihallgatáson

Hazatérve, mint volt nagyszőlősi pap, külön kérelmezni kellett a kiutasítása felfüggesztését. Ezért Huszton a kormányzósági hivatalban személyesen Volosinhoz kell folyamodni. Visszatelepült.²⁰ A magyar csapatok jöttét március 14-én már harangszóval üdvözölték Nagyszőlősen. Eközben Szabó Bélát 1938 őszén Pozsonyba választják meg lelkésznek.

A Szolyvai Missziói Egyházközség megalakulása

A felszabadulás után a Keleti Baráti Kör továbbra is önállóan működik tovább, testvéri kapcsolatot tartanak fenn az anyaországi evangéliumi mozgalmakkal.²¹ Saját pénzügyi alapot hoznak létre adakozásból. P. Tóth Lajost így alkalmazzák bérezéssel árvaházi segédlelkésznek. Közös összefogással jön létre a szolyvai, addig csak szórvány gyülekezet. A cseh-morva egykori közösség imaházát, levelezés útján, sikerült parókiának megigényelni. Itt indult meg a munka P. Tóth Lajos, püspöki jóváhagyással, most már missziós lelkész vezetésével.²² A bérezést a Baráti Kör vállalta továbbra is, havi 70 pengőben megállapítva. Szolyván, az egykor csehországi cseh-morva testvérektől hátrahagyott imaházban indult el a szolgálat.

A szerző többször szolgál a Békefi Benő vezette nyíregyházi mozgalomban is. Nehézy Károly is szívesen látta volna maga mellett énekkarok szervezésére, de nem fogadja el a felkérést.²³

²⁰ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 32. p.

²¹ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 33. p.

²² Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 34. p.

²³ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 35. p.

Iratmisszió

A felszabadulás után Beregszászban Fekete Gyula diakónus, Nagyszőlősen gyülekezeti vezetés mellett iratterjesztés vette kezdetét, mint a misszió fontos pillére. Rövid időn belül élénk kapcsolat épül ki a debreceni „Méliusz”, a pesti „Bethlen Gábor”, a „Sylveszter”, „Bethánia”, „Evangéliumi”, „Traktátus Társaság” könyvkereskedésekkel. A verbőci gyülekezetben megtartják az első Református Könyvnapot. Dr. Szabó Aladár, Református Híradó néven szerkesztett lapját 400 példányban terjesztik. Szolyva és Zányka vált a református értelmiség lelki otthonává, konferenciák, a feltöltődés színterévé.²⁴

Judit húgom, édesanyám megtérése, halála

A tébécé, mint népbetegség tombol ez idő tájt. Így érte el a szerző családját is. Judit Zánykán megtért. Nem sokkal később megbetegedett. Nem lehetett megmenteni. Édesanyja is tüdőbajt kapott. A hosszú hetek szenvedése után néhány nap eltéréssel költöztek el az élők sorából.

A konferenciák folytatódtak. Rendszeres vendég lett immár Berecky Albert és Szvingor Jenő, a magyarországi ébredés és belmisszió két vezér alakja.²⁵

1941-ben megkezdődnek a Keleti Kárpátokban a hadműveletek. Zánykát ott kellett hagyni.

Sebesült katonák

A nagyvárosok kórházai hamar megteltek sebesültekkel. Nagyszőlősen van kórházi lelkigondozás. Ennek személyes élményei következtek.

²⁴ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 36. p.

²⁵ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 39. p.

Házasságom

1942-ben a Baráti Kör úgy döntött, hogy ideje megnősülnie. Túl sok volt a rajongó hajadon. 1940 júliusában Szödligeten a „Mebékélés Házában” tartott konferencián ismerkedett meg későbbi feleségével. 1942. július 26-án eljegyezték egymást. Később kiderült, hogy ő mindig is Kárpátaljára vágyott.

Cigánymisszió

1944-ben egyre közeledett a front. Csapnál három hétig folyt a harc. A gyülekezetet Király Zoltán, a szerző sógora vezette. Itt volt cigány közösség is, közöttük is szolgált a lelkész és felesége. A város hatszor cserélt gazdát. Szinte minden nap bombázták.

Házi bibliaórákat sikerült elindítani. Szépen fejlődött a közösségi élet, amíg nem jött a front. Nagyszőlősen is voltak önkéntes cigánymissziósok a felszabadulásig.²⁶

Szegénygondozás

Az 1920-as évektől a nagyszőlősi asszonykör, rendszeres karácsonyi vásárt és teaesti tombolát szervezett, a gyülekezeti kéttanerős iskola szegénydiákjainak megsegítése céljából. Öregekre is gondot viseltek. 1942-es kárpátaljai püspöki körútján dr. Révész Imre felkereste a gyülekezetet. Látva az ott folyó munkát bejelentette: „hogy az asszonykörü munkát, az egész egyházkerületben, a nagyszőlősi minta szerint fogja megszervezni”.²⁷

Vendégeink

Az eddigiekből kitűnt, hogy mindig a minőségre törekedtek a meghívottak tekintetében. A sort ilyen nevek folytatják: Goebel Tina,

²⁶ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 41. p.

²⁷ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 43. p.

a Molnár Mária Misszió munkatársa. Vetített beszámolókkal járta a konferenciákat. Ungár Aladár az Evangéliumi könyvkereskedés vezetője. Kis B. Júlia 1939-44 között szolgált Kárpátalján, mint a Magyar Református Lányszövetség titkára. Saját könyvéből külön részlet van idézve: a 20. fejezetben Kiss B. Júlia a Keleti Baráti Körről címen. Lényegét tekintve összefoglalja az eddig felsorolt főbb mozzanatok a Baráti Kör életéből. Kis Lajos, az erdélyi ördögműti árvaház megszervezője, szintén tagja volt a szervezetnek. Zilahon is több öszejevetelt tartottak a románok bejeveteléig.²⁸

A Rahói Egyházközség megalakulása

Észak-déli irányban az utolsó nagyváros Rahó. Itt a magyarok kisebbségben voltak a ruszinok mellett. A baptistáknak már számos gyülekezete volt közöttük. Pázsit Józsefet a Baráti Kör tagját, küldték ide, aki ruszinul is jól beszélt.

Elindultak az evangelizációs hetek, délelőttönként ifjúsági és egyleti programokkal. Volt visszahívás és nyilvános bizonyágtétel. Azonban utógondozás nem.

A Baráti Körnek jelvénye is volt. Fekete alapon ezüst betűkkel: JÉZUS felirattal.²⁹

Körlevelek (1941-1944)

1941-től kezdve születnek meg az első körlevelek. Ezek egyrészt rögzítették a megtanulandókat, memoriterek, másrészt, rövid magyarázatokkal kísérve lelki vezérfonalként szolgáltak a távolmardottak felé is. Az itt leírtakhoz később is ragaszkodnak.

A '42. évben a kiszélesedő szolyvai missziói szolgálatba Pató László diakónus állt munkába a Baráti Kör bérezésével, havi 90 pengővel, adakozásból.³⁰ Az első körlevél Beregszász, Szolyva, Asztély 1941. december 22. aláírással zárul.

²⁸ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 46. p.

²⁹ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 47. p.

³⁰ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 50. p.

A közreadott V. körlevél arról számol be, hogy 1942. június 17.-én Sátoraljaújhelyen tartottak összejövetelt. A szokott igemagyarázat után kimentek a lelkészi szőlőbe. Sokan estig maradtak. A szándék az volt, hogy Zemplénben is elinduljon egy Baráti Kör. A rövid anyagi beszámolót az adakozásra való erőteljes felhívás követte. A részvállalást el is várták. Innen Barkaszóra hívogatták a tagokat július 15-re. Előtte 13-14-én Zánykán volt lelkészi csendesnap.

Ezt a Királyhelmece hívatató VI. levél követi, „augusztus 5, szerda” datálással. Egyben beszámolnak a rahói és szolyvai munkák előremeneteléről, amit továbbra is támogatnak.³¹

Az 1942. évi VII. körlevél beszámolója szerint Helmeceen 27 résztvevővel áldásos alkalom volt. Beszámoló hangzott el az ördögkúti Kis Lajos lelkész épülő árvaházáról, mit Bota Emma hivatott vezetni.

Szödligetre is kiküldtek egy diakónust, a kárpátaljai Lippai Bálintot a Megbékélés Házába szolgálatra Ezen levél hirdeti meg mindenki számára az évre szóló missziói munkaterv elkészítését. A kényszer szüli, mivel a sok felajánlott önkéntes lelkészi szolgálat torlódott.³²

A következő alkalom Beregszászon van meghirdetve. Itt 30-an vettek részt, adja hírül a XI. körlevél. Először közlik Baráti Kör hivatalos levelező címét: Simon Zsigmond lelképásztor, Asztély, Beregszász.³³

1943 januárjában ugyancsak Beregszász a színhelye a következő találkozónak. Ebben kiemelt téma a kapkodás és a zsúfoltság, a programok tekintetében. Kerüljön a hangsúly újra a minőségre! Fogalmaz a levél határozottan.

Nagyszőlös és Rahó után Ördögkúton, Asztélyban és Szolyván is megindul az iratterjesztés, azzal az igénnyel, hogy az egész környéket lefedjék. Ördögkúton, Cirók Béla, Márokpapiban P.Tóth Lajos, Szolyván, Békefi Benő evangelizálnak január végén.

A Református Híradó-t gyülekezeti lapnak ajánlják. Február 12-én megalakul az első erdélyi önálló Baráti Kör.

³¹ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 56. p.

³² Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 58. p.

³³ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 59. p.

A következő körlevél a '43. évi VI. A rahói összejövetelt összegzi. A legfontosabb témája: evangélizációk szervezése.

A munkácsi eseményeket a VII. levél adja hírül. Ebben Sátoraljaújhelyre, majd Munkácsra tervezik a következő összejöveteleket.

A VIII. körlevél hírül adja, hogy a rendszeres Zilahi alkalmak mintájára Debrecenben is szeretnének létre hozni egy saját Baráti Kört.³⁴

A '43. év X. körlevele dr. Révész Imre püspök, munkácsi látogatása felett örvend, és hírül adja Zimányi József, Bereg megyei missziós lelkész szolgálatba állítását.³⁵

Az 1943. évi XI. körlevél tele van feddével, a megfáradás és a lustulás miatt. A színhely Nagyszőlös.³⁶

A XII. körlevél összegzi az evangelizációkat és újakat hirdet. Beregszászba hívogat '44 januárjára.³⁷ Azon év II. körlevele hűségre hív, a heti kétszeri imaórák tekintetében. Bátorítja az iratmissziót.

1944-ben a III. körlevelet már beárnyékolja a közelgő front híre. A VI. körlevél tanulsága szerint Beregszászon csak 10-en gyűlnek egybe. Odaszánták magukat a halálra.³⁸ Megindulnak a gyülekezeti napok szolgálatai. A lelkészi-csendesnapokon próbálnak erőt meríteni a szolgálathoz. Közben átvonul a front.³⁹

A 24. pont alatt találjuk a Baráti Kör dogma tételeit

Az összejöveteleken az ígéről való beszélgetés közben kialakultak, megszülettek bizonyos mondások, a Baráti Kör „dogmatételei”. „Ezeket igyekeztünk elsősorban a magunk életében megvalósítani”.

A DOGMA-TÉTELEK:

1. Akinek adóssága van, nem becsületes ember. „Senkinek sem-mivel ne tartozzatok” Róma 13,8.

³⁴ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 72. p.

³⁵ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 72-76. p.

³⁶ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 82. p.

³⁷ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 86. p.

³⁸ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 91. p.

³⁹ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 92. p.

2. Ha az egyik megbolondul (olyat mond, vagy olyat tesz, ami a világ szemében bolondság), - bolonduljon utána a másik is.
3. Senki sem lehet a maga orvosa.
4. Mindenki csak egyes szám első személyben beszélhet. „Isten, légy irgalmas nékem bűnösnek!” (Lk 18,13)
5. Elesés ellen legjobb a porban feküdni. „A megromlás előtt kevelység jár, és az eset előtt felfuvalkodottság” (Péld 16,18)
6. Idegesség ellen legjobb a koránkelés.
7. Lehetetlenre is vállalkozom. „Jézus pedig monda néki: Ha hiheted azt, minden lehetséges a hívőnek” (Mk 9,23)
8. *Mellesleg* Isten is van.
9. Jobb későn, mint soha. „Az pedig felevén, monda: nem megyek; de azután meggondolván magát, elméne” (Mt 21,29)
10. A hit fokmérője a zseb. „Mert, bizonyosság vagyok rá, erejök szerint, sőt erejök felett is adakoznak” (2Kor 8,3)
11. Mindenki a saját pénzén misszionál. „Avagy vétkeztem-é..., hogy ingyen hirdettem néktek az Isten evangéliomát?” (2Kor 11,7)
12. Légy kész meghallgatni a saját imádságodat.
13. Ha a másik testvérről van szó, nem látok, nem hallok. „Kicsoda vak, ha nem az én szolgám? És olyan süket, mint az én követem, akit elbocsátok? Ki olyan vak, mint a békességgel megajándékozott és olyan vak, mint az Úr szolgája?” (Ézs 42,19)
14. Tervezel? - Hajtsd végre!
15. Kísértés = alkalom a győzelemre.
16. Istent csak ígéretei kötik. „... hú az, aki ígéretet tett” (Zsid 10,23)
17. A megtartott Ige megtart. „...ne felejtkezzél el, se el ne hajolj az én számnak beszéditől. Ne hagyd el azt és megtart téged; szeresd azt, és megőriz téged” (Péld 4,5-6). „Mivel megtartottad az Én béketűrésre intő beszédemet, Én is megtartalak téged a megpróbáltatás idején, amely az egész világra eljő, hogy megpróbálja a föld lakosait” (Jel 3,10)
18. A más hibáját igyekezzél magadból kiküszöbölni. „Annakokáért menthetetlen vagy óh ember, bárki légy, aki ítélisz; mert

- amiben mást megítélsz, önmagadat kárhoztatod; mivel ugyanazokat míveled te, aki ítélisz” (Róma 2,1)
19. A tűz, ha ég, terjed.
 20. Ajándékot csak üres kézzel lehet elfogadni.
 21. Isten nem előlegezi, hanem folyósítja az erőt. „És az Úr hozzá fordula és monda: Menj el ezzel a te erőddel és megszabadítod Izraelt Midián kezéből. Nemde, én küldelek téged?” (Bírák 6,14)
 22. El a csecstől! „Pedig én tanítottam jární Efraimot” (Hós 11,3)
 23. Aki otthon keresztyén, az keresztyén! „Gondom van a tökéletes útra: mikor jössz el hozzám? Szívemnek tökéletessége szerint járok én az én házamban” (Zsolt 101,2)
 24. A sorrend: lényeg! „Hanem keressétek először Istennek országát és az Ő igazságát; és ezek mind megadatnak néktek” (Mt 6,33) „Képmutató, vesd ki előbb a gerendát a te szemedből és akkor gondold arra hogy kivessed a szálkát a te atyádfiának szeméből!” (Mt 7,5) „Először hálát adok az én Istenemnek a Jézus Krisztus által mindnyájatokért, hogy a ti hiteteknek az egész világón híre van” (Róma 1,8)
 25. A hívő sérthetetlen. „Mert úgy vélem, hogy az Isten minket, az apostolokat, utolsókul állított, mintegy halálra szántakul; mert látványossága lettünk a világnak, ... ha szidalommal illettetünk, jót kívánunk; ha háborúságot szenvedünk, békességgel tűrjük; ha gyaláztatunk, könyörünk” (1Kor 4,9.12-13)
 26. A jó ellensége – a jobb.
 27. Az evangélium magamra nézve is követelmény, másokra nézve is kegyelem.

A 25. fejezet adja hírül az orosz csapatok bevonulását

Sok lelkész menekül. A politikába keveredettek az elsők között voltak.⁴⁰ A szövetséges csehszlovák területek lakóit nem bántalmazták. Nem úgy a magyar határtól.

⁴⁰ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 97. p.

A 26. fejezet ezt erősíti: A városparancsnok megnyugtató rendelkezése címen

Csak a gyerekmunkát tiltották meg. Minden ment a régi kerékvágásban. Megjelentek a vörös karszalagosok.

A 27. fejezet Istentisztelet felvont géppisztollyal hátam mögött

Elmondja a magyar hadifoglyoknak tartott igei szolgálat menetét.⁴¹

A 28. fejezet előre vetíti az események sötét alakulását, címe: Kopogtatás este nyolckor

Ebben az időben vitték el a politikailag aktív lakosokat. Aki maradt, azt 18 és 50 év között egy kis munkára: „málenyikij robot”-ra hívták kötelező módon. Ezt a 29. fejezet „Háromnapos munka” címen adja hírül.⁴²

A 30. címsor közreadja Révész Imre debreceni püspök körlevelét, mely még a területi összetartozás reményében íródott. Közben szigorodott az egyházzal való bánásmód. Csak a templom maradt az ige hirdetés színhelyének. A házi, családi alkalmak tilalmi listára kerültek.⁴³ A Révész-i rendelkezés felhatalmazta az espereseket alkalmas fiatalok szolgálatba állítására. Így kezdik meg működésüket Gulácsy Lajos és Oroszi Pál.⁴⁴

Ezt a 31. pont Rémhírek cím alatt derül ki. Mint az is hogy, Kárpátalja nevét Kárpátontúl-ra (Zákárpátyjá) változtatja a szovjet hatóság.

⁴¹ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 100. p.

⁴² Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 102. p.

⁴³ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 105. p.

⁴⁴ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 106. p.

Az utolsó fellendülésről számol be 32. pont alatt a Kis- és Nagy Baráti Kör bekezdés. Az alkalmakon nem ritka a 120, vagy az 1300 fő. A mag megmaradt Kis körnek.⁴⁵

A 33. pont a bűn-e a dohányzás? címet viseli. Természetesen nem dohányoztak.⁴⁶

A 34. pont a Gecsében⁴⁷ indított Bibliaiskolát írja le. Bibliaismeret, Egyháztörténet, Heidelbergi Káté, bel- és külmisszió tárgyakkal. Ezt már nem tűrhette a hatalom. Megindul a lelkészek elhurcolása. Arra is sor kerül, hogy megpróbálják beolvasztani az reformátusokat a hivatalos Orosz Baptista Közösségbe. Ezt a 35. pont tárgyalja: Nyakas kálvinisták címmel. A tárgyalások Bátyú községben nem járnak sikerrel.⁴⁸

Létrejön a Baráti Kör Intéző Bizottsága. Akik az alkalmak tematikus előkészítést végezték, és az utógondozást is. Ezt a 36. A „Hatos” pont írja le.⁴⁹ Hamarosan felszámolás alá kerülnek. A 37. pont Kapcsolat a KGB-vel. Kéthetente behívták a Baráti Körös lelkészeket vallatni. Már jön a Szibériával való fenyegetés, de még haza engedik őket. 1947 januárját írták.⁵⁰

A 38. pont fordulatot hoz: Sztálini beadvány. Ez nem volt más, mint egy megtérésre hívó levél Sztálinhoz, amelyben Nabukkonodozor példájával intettek. Beregszászon nem fogadják őket, Zimányi József és Horkay Barna viszik Ungvárra a levelet. A levél Bériáig, Sztálin helyetteséig jut. Állítólag jótetszést váltott ki, hogy ilyen nagy néphez lettek hasonlítva.⁵¹ A hivatalosok, Bary Gyulát, korelnök beregi esperest akarták teljhatalmú intéző „sztársij”-nak, báb-püspöknek. Két év huzavona után a Baráti Kör a saját emberit javasolta. Ez nyílt ellenszenvet és felháborodást váltott ki. Végül segítenek is a

⁴⁵ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 108. p.

⁴⁶ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 110. p.

⁴⁷ Gecse, -kisközség. Zimányi József szolgálati helye.

⁴⁸ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 112. p.

⁴⁹ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 113. p.

⁵⁰ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 115. p.

⁵¹ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 117. p.

KGB-nek a felforgatók ellen. Ezt közreadott körlevelekkel mutatja be a 39. fejezet Élesedő ellentét fejezete.

A 40. pont Bary Gyula beregi esperes Baráti Kör ellenes körlevele már egyenesen puccs előkészítésének vádját írja le.⁵² Beszúrva a 41. Bizonyágtételek fejezetben 10 beszámoló áll előttünk azokról az időkről. Kiemelendő Asszonyi István, Losoncon végzett lelkész, akit 1945. május 24-én 25 évre és teljes vagyonelkobzásra ítélnék. Ezt felesége megélt bizonyágtétele követi.⁵³ Továbbá, Bota Emma diakónus 1938-1942-t felölélő beszámolója.⁵⁴

Letartóztatásom

1947. október 17.-én az ebédetől felállítva viszik el Horkay Barnát. A vád: kommunistaellenes ifjúsági szervezet fenntartása. Beregszász után Ungváron is kihallgatják. Megmaradt lelkésznek. A 43. fejezet Istentisztelet a cellában. Itt, a cellában már hasznát vette a memoriteknek. Biblia nem volt. Összesen 6 vádponttal vádolták: Felkelés szervezése, SS szimpatizáns, csendőr segéd, illegális ifjúsági szervezet vezetése, magyarosítási tevékenység, ügyködés határnövelésen, és a levél.⁵⁵ 44. fejezet a cellaéletéről ír: Az énekek vigasztalása címen. A megtanult énekek most még tisztábban szóltak. Kéthetente más cellába tették.⁵⁶ Itt közli, hogy alig két év alatt elhurcolták a Baráti Kör számos tagját. Úgymint: Asszonyi István, Balogh Sándor, Fekete Gyula, Györke István, Huszti Béla, Kovács Zoltán, Pázsit József, Simon Zsigmond, Vass József, Zimányi József lelkészeket, Gulácsy Lajos segédlelkészt.⁵⁷ Balog Sándor, eszenyi, Narancsik Imre nagymuzsalyi, Szutor Jenő beregszászi lelkészek, nem baráti körösök, fogságban haltak meg. Elmozdítják szolgálati helyéről Cirók Bélát, Csík Józsefet, Horkay Istvánt, Kiss Lajost, dr. Sárkány Lajost, Tornay

⁵² Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 124. p

⁵³ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 130. p

⁵⁴ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 139. p

⁵⁵ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 155. p

⁵⁶ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 157. p

⁵⁷ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 158. p

Jánost, Fóris Endrét lelkészként, Oroszi Pált segédlelkészként. A kihallgatások rendszertelenül folytak, de sosem bántalmazták.⁵⁸

A kihallgatások dialógusaiból is közöl részleteket. A szerző elmondta, hogy a párt is szorgalmas embereket kívánt nevelni, akárcsak ők. Nehezményezték a gyülekezeti munkálkodást. Itt számol be az egykori ugvári, Romzsa Tódor, görög katolikus püspök elleni merényletről.⁵⁹

1948. június közepe. A 46. pont Ítéletünk címe magáért beszél. Az ítélet hét év. Ungvárról Lembergbe szállítják. Itt még együtt voltak néhányan a gyűjtőben. Egy barakkba 72 embert zártak. Később a vagonokba is, hol az ivós bődön és a vécés egymás mellett voltak. Ilyen szerelvény vitte tovább Novoszibirszkbe, majd a Bajkál tóhoz.⁶⁰

A megérkezést 37 nap után a 47. fejezet A Csendes óceán partján rész írja le. Buchta-Vanyina a város, és a telep neve is. Itt kényszer munkát végeztek a politikai foglyokkal. Itt már volt kijárás.

48. fejezet Az első hazai levél címen, leírja a sikeres levélváltást, mit még több is követ. A lágerben folyamatosan változtatták a barakkok összetételét. Megesett, hogy mire visszamentem a WC-ről nem találtam a brigádomat – írja.⁶¹ 1949. június eleje.

A 49. pont Kolima nevet viseli. A végállomás. Észak. A nap 11-kor nyugszik, és 2-kor kél. Eszerint volt az alvás is. Itt már csak 20-an voltak egy barakkban. Kolima rabtelep volt. A helyiek mellett éltek a száműzöttek, és a szerződött fegyőrök, továbbá a munkáltatók. A barakk önellátó volt. Víz, főzés, fűtés, tisztántartás külön felelőssel. Ez volt a szerző feladata, míg a többiek dolgoztak. Naponta kellett kenyérért is menni a hóban. Csak a betegségre szabadítja innen.

Az 51. pont Szabadulásom a Tajgából betegség által ezt írja le. Lába feldagad, fáj a szíve. A 320 kilométerre fekvő Nyekszikánban kezelik. Kórházból már senkit sem helyeztek vissza a régi helyére. Itt kap munkát a közeli gyártelepen.⁶² Csomagot is sikerül kapnia.

⁵⁸ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 160. p

⁵⁹ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 161. p.

⁶⁰ Mai nevén, ukránul: Lyviv.

⁶¹ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 170. p.

⁶² Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 178. p.

Az 52. pont, A „zsíros” Újszövetség, a könyv kalandos útját írja le. 17000 kilométer távolságból, felesége csomagoló papírként küldte el az Újszövetséget ívekre szedve.⁶³ Örként egy gyártelepen dolgozott. Itt már egész Bibliát is kap otthonról. Nem voltak ritkák a rablások, gyilkosságok.

Az 53. pont Karácsonyi ajándék: az életem. Egy ilyen rablást ír le. A szerzőnek csak a jobb ruhadarabjait kellett levetni. Az életét megkímélték.⁶⁴ Télen nem volt ritka a mínusz 64 fok. Állandó visszatérő témák voltak a gyerekhittan tiltása, továbbá a vallás és a tudomány szembeállítása.

Politikai fogolyként a kosztolás, rabokhoz mért volt. Eseményszámba ment a jobb ennivaló. Ezt írja le a szerző az 54. pont Fehér vajjas kenyér édes teával fejezetben. Aki jól dolgozott, többet, mint a napi norma 100%-ka, azt jutalmazták jobb kenyérrel. Később a jutalom, napokat jelentett. Egy nap kettőnek, vagy háromnak számított. Az 1953. június 24-i dátum hozta el a szabadulást.⁶⁵ A 400 rabból, 80 maradt meg. Munkát vállalt, hogy a haza utat fizesse, egy könyvelőnél „komornyik”. A lakást őrizték.

Az 55. pont: A lágerből kiszabadulva rendőri felügyelet alatt nevű fejezet ezt írja le. Nem volt biztonság Nyekszikánban a nyilvános WC-ben sem. Télen itt kapták el banditák a szerzőt. Megint elszedték a ruháit.

Az 57. pont Halál torkában fejezet, már egy olyan esetet ír le, ahol késsel fenyegette az életét Viktor Gregorovics, a „becsületes tolvaj”.⁶⁶ Egykori barakktársai felismerték. Megmenekült. Ez időre már beadta az útlevét kérelmét, a hazaúthoz. Pozitívan bíralták el.

⁶³ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 179. p.

⁶⁴ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 182. p.

⁶⁵ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 187. p.

⁶⁶ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 191. p.

Az 58. pont Mehetek haza!

A gyülekezet, megtudva a helyzetét, pénzt gyűjtött. Régi lelkészük, Lajos Sándor meghalt, és reá gondoltak régi-új lelkésznek.⁶⁷ 1955. augusztus 20-án indult útnak. 700 kilométer után, repülővel Habarovszkba, vonaton tovább Moszkváig. A mozdony Diósgyőrben készült. 1955. szeptember 7-én érkezett Feketepatakra.

Az 59 pont Végre itthon! címen erről ad számot.⁶⁸ A gyülekezet keresztülvitte akaratát.

60. pont: Püspök akarata ellenére vissza előbbi szolgálatomba fejezet ezt írja le. A püspök legfeljebb segédlelkésznek kívánta alkalmazni. 1955. október 18-án beiktatták Nagyszőlősré.⁶⁹ Október 31-én Zimányi Józsefet is beiktatták Tekeházára. Minden Baráti Körös lelkész hazatért.

Visszatekintést hoz a 61. pont Mi volt ez alatt itthon fejezete. Itt a három gyerekkel maradt feleség írja le megpróbáltatásait. Éhínség, TBC, nélkülözés. A lelkészözvegyek összefogtak, az emberek felkarolták őket.⁷⁰ Maradtak Kárpátalján. Horkay Barna 80 éves, amikor Homoki Gábor jelenleg is szolgáló lelkész leváltja.⁷¹

A viszontlátás öröme nem mindenki osztozott. A KGB-s tisztek az utcán szembejőve elmondták csalódottságukat. Az egyház még mindig működött. A visszajövőket nem tudták beszervezni.

A 62. pont Ugye, hogy van viszontlátás?! – fejezete ezt írja le. Közben a megbízott beregi főesperes, és az ugocsa esperes meghalt. Maradt az ungi. Hivatalosan ő lett a püspök.

A 63. pont Svájci szeretetsomagok fejezet arról számol be, hogy a HEKSZ csomagot küldött a lelkészeknek 2 kg súlyban. Az egykori 67 fős lelkészi létszám 1956-ra, 36-ra csökken. A templomok államosítva lettek. Bérelni kellett. Hruscsov lassan kívánt leszámolni az egyházzal. Mindig csak egy templomot zártak be. 1964-ben leváltották.

⁶⁷ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 192. p.

⁶⁸ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 196. p.

⁶⁹ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 198. p.

⁷⁰ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 202. p.

⁷¹ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 204. p.

Betiltották az utcán való „rituális viselkedést”. Se ének, se papi viselkedés, se harangszó.⁷² Az utóbbit sikerült visszahozni. A politikai elszigeteltség egyre erősödött. Külföld nem tudott Kárpátaljáról, és viszont. Dr. Hromádka, a prágai teológia professzora hoz áttörést. Ajánlott levélben meghívta a püspököt a Szovjet Legfelsőbb Tanácsra keresztül a Keresztyén Béke Konferenciára. Ez hozta magával a házi, belkörüi lelkészképzés engedélyeztetését.

Megindul a lelkészképzés⁷³

1973-ban két embert engedtek: Oroszi Pál és a lágert megjárt Gulácsy Lajos személyében. Mind a ketten segédlelkési szolgálatban álltak. A tanítás öt évet vett igénybe. Az oktatói kar a püspök és a három esperes személyéből állott. 1978-ban már csak 11 régi képesítésű lelkész szolgált. Horkay László vitte a sort tovább. 21 fő után az állam létszámstopot rendel el. Mind ezek ellenére a Református Világszövetség mindig is működő tagjának tekintette a Kárpátaljai Református Egyházat.⁷⁴ A fiatalokat hamar léptették előre. Alapvizsga után palást és gyülekezet várták őket. 1956-ban Horkay Barnát Máramaros-ugoccai egyházmegyei tanácsossá teszi a püspök. Később esperesnek minősítik. A hetvenes években a felesége közbenjárására dr. Tóth Károly, a KBK elnöke, (később püspök) Moszkván keresztül először 300, 500, majd 1000 bibliát és énekeskönyvet küld Kárpátaljára.

A 66. pont Bibliák, énekeskönyvek Moszkván keresztül ezt írja le. 1977-ben Gencsy Béla püspök nyugdíjba vonult. Forgón Pált választotta a közgyűlés, az állami hatóság is jóváhagyta. Ő volt az, aki Magyarországról hívott felszentelőket: dr. Tóth Károly, dr. Bartha Tibor, Tarr Kálmán személyében. 1978 májusában, Beregszászban, 7000 ember jelenlétében történt a beiktatás.

⁷² Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 208. p.

⁷³ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 209. p.

⁷⁴ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 212. p.

A 67. pont Új püspök magyarországi felszentelőkkel⁷⁵ erről ad hírt. A lelki alkalmak helyei lettek a lelkész beiktatások. Továbbra is tiltva van a gyülekezés. Különösen a baráti körösöknek. Mégis tovább munkálkodtak a megtért életű gyülekezeti tagok. Csak a lelkész prédikálhatott, ám a törvény szerint bárki hozzászólhatott. Hát hozzászólni gyűltek össze Nagyszőlősen, Feketepatakon. Megindultak a bibliaórák. A névnapok ünneplése alatt ifjúsági-családi alkalmak voltak. Ezek a 68. pont „Beszélgető” istentiszteletek⁷⁶ fejezetében találhatók. A szekták is tovább működtek. Őket még az állam is segítette.

A 69. pont Szombatosok, jehovisták, pünkösdisták fejezet a szembenállásról számol be.⁷⁷ Ez a fejezet hitvédő hangvételű. Ami számos esetben előjön más fejezetek alkalmával is. Ez esetben átvezet bennünket a '90-es évek változásaihoz. Ennek része a lelki munka szabad megindulása.

A 70. pont Új ébredés! Ezt a jó hírt bontja ki. A „peresztrojka” eléri Kárpátalját. Visszakerülnek a templomok, megindul a hittan. A 90 gyülekezetet 25 lelkipásztor gondozza. A magyarországi teológiák először fogadnak kárpátaljai hallgatókat. 1993 nyarán Aklihegyen Oroszi Pál és ifj. Zimányi József lelkészek vezetése mellett 2000, 1995 nyarán 3000 fiatal vesz részt a táborokban. Az értelmiség megindul a templomokba, bibliaórákra. Megkezdődik az ébredés. Sok a holland segítség, vallásos irodalom és humanitárius téren is.⁷⁸

A záró sorokban a szerző leírja, hogy 1720-tól családja, a Horkay, lelkipásztori család, akik Sárospatakon végeztek. Leírja háláját is öt gyermekéért. Végezetül áldással zár. A továbbiakban személyes tábori emlékei, énekei és térképek találhatók.

⁷⁵ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 213. p.

⁷⁶ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 217. p.

⁷⁷ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 219. p.

⁷⁸ Keleti Baráti Kör- képek a kárpátaljai ébredésről. 223. p.

Összegzés

A Keleti Baráti Kör 1936-ban komáromi, „nyugati mintára” jön létre, és 1947-ig, betiltásáig, működik. Soha nem indul újra.

A tízéves működés sikere és hatékonysága, az Istentől rendelt kegyelmi időn túl, meglátásom szerint a következő négy összetevőben kereshető:

1. Magasan kvalifikált szakemberek baráti-kollegiális, a gyakorlati missziót vivők köre.

2. Lelki otthont, vezetést, kívánt adni minden tagjának, elkötelezett önkéntesének, függetlenül végzettségétől. Nagy szerepet kapnak a laikusok: egyetemes papságot gyakorolnak.

3. A dogmatikai egység, egyet jelentett az egyenlő anyagi teherhordozással. Adakozásból képesek lettek állásokat fenntartani, könyvkereskedést beindítani, tagjaikat tovább képezni és támogatni a nehéz évek alatt is.

4. Megmaradt helyi kezdeményezésnek. A helyi problémákra, helyi válaszokat találtak, mivel felelősséget vállaltak a környezetükért, a rajuk bízottakért.

Róbert Péter:¹

Reformátusság és zsidóság

Félezer év alatt a zsidóságból sarjadt kereszténység és a belőle kifejlődött protestantizmus állandó érintkezésben volt egymással. Ennek a kapcsolatnak egyaránt voltak pozitív és negatív mozzanatai, következményei. Kezdjük az elején, térjünk vissza a kezdetekhez!

Luther zsidószemlélete

Van egy zsidó legenda: 1483. november 10-én a szentföldi Cfat város zsinagógájában a rabbi az esti ima után mozdulatlanul, behunyt szemmel állt, szemlátomást lelke messze járt. Hívei aggódó kérdésére megrezzent és így szólt: „Nagy nap van ma. Messze nyugaton megszületett valaki a világ és a mi javunkra: hajnalodik számunkra.” Ez volt Luther Márton születésnapja. Milyen volt a zsidók helyzete az ő fellépésekor? Bizony nem látszott sorsukon, hogy vége a sötét középkornak. Velencében 1516-ban szorították a zsidókat elkerített városnegyedbe, a gettóba (a név máig fennmaradt), a gazdag és előkelő spanyol zsidóság kiűzve keresett menedéket és az Európában egyeduralkodó egyház nem fékezte a zsidók elleni gyűlöletet. Még a nagy gondolkodó is így írt a kölni inkvizíciónak: „Ha keresztényi dolog a zsidókat gyűlölni, mi itt valamennyien jó keresztények vagyunk.” Kivételnek számítottak az olyan kortársak, mint Marsilio Ficino, a firenzei új platonista, aki az emberiség általa vallott „szellemi egységét” a zsidókra is kiterjesztette, vagy később Johan Reuchlin, aki 1511-ben egyházi vitában védte a zsidókat, javasolva a héber nyelv tanítását az egyetemeken, fellépése mögött már a reformációban ki-robbanó ellentétek húzódtak meg. Miután Luther a Bibliát hirdetve kezdte meg harcát, hamar megtalálta az utat a Biblia népéhez. Pályája elején „Jézus Krisztus született zsidó volt” című könyvében így írt:

¹ Dr. Róbert Péter, docens, Országos Rabbiképző-Zsidó Egyetem, Budapest. E-mail: robert.miklosne@chello.hu